

United Nations
Nations UniesInternational Criminal Tribunal
for the former Yugoslavia
Tribunal Pénal International
pour l'ex-Yougoslavie

“POLJOPRIVREDNO DOBRO U PILICI” (IT-96-22)

DRAŽEN ERDEMOVIĆ

DRAŽEN ERDEMOVIĆ

Osuđen za ubistvo

Vojnik 10. diverzantskog odreda vojske bosanskih Srba (VRS), koja je djelovala sjeverozapadno od Zvornika u opštini Zvornik, Bosna i Hercegovina.

- Osuđen na **5 godina zatvora**

Krivična djela za koja je osuđen (primjeri):

Ubistvo (kršenja zakona i običaja ratovanja)

- Dana 16. jula 1995. ili približno tog datuma, Dražen Erdemović je kao pripadnik streljačkog voda učestvovao u strijeljanju i ubistvu stotina muškaraca bosanskih Muslimana iz Srebrenice, gradiću smještenom u istočnoj Bosni i Hercegovini, na obližnjem poljoprivrednom dobru u Pilici.
- Lično je ubio oko 70 osoba.

Rođen	25. novembra 1971. u Tuzli, Bosna i Hercegovina
Optužnica	29. maja 1996.
Uhapšen	2. marta 1996., od strane vlasti Savezne Republike Jugoslavije (SRJ)
Prebačen na MKSJ	30. marta 1996.
Prvo stupanje pred sud/ Potvrдно izjašnjanje o krivici	31. maja 1996., izjasnio se krivim za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti
Presuda o kazni Pretresnog vijeća	29. novembra 1996., osuđen na 10 godina zatvora
Presuda Žalbenog vijeća	7. oktobra 1997., predmet je vraćen novom pretresnom vijeću kako bi se optuženom opustilo da se još jednom izjasni o krivici
Ponovno izjašnjanje o krivici pred pretresnim vijećem	14. januara 1998., izjasnio se krivim za ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja
Druga presuda o kazni	5. marta 1998., osuđen na 5 godina zatvora
Kazna izdržana	26. avgusta 1998., prebačen u Norvešku na izdržavanje preostalog dijela kazne. U izdržavanje kazne je uračunato vrijeme koje je proveo u pritvoru od 28. marta 1996. Prijevremeno puštanje na slobodu odobreno 13. avgusta 1999.

STATISTIČKI PODACI

S obzirom da je prije početka suđenja sklopljen sporazum o izjašnjanju o krivici, suđenje nije bilo potrebno

PRESUDA O KAZNI PRETRESNOG VIJEĆA	
<i>29. novembar 1996.</i>	
Pretno vijeće I	Sudija Claude Jorda (predsjedavajući), sudija Elizabeth Odio Benito, sudija Fouad Riad
Optužba	Eric Ostberg, Mark Harmon
Obrana	Jovan Babić

ŽALBENI POSTUPAK	
Žalbeno vijeće	Sudija Antonio Cassese (predsjedavajući), sudija Gabrielle Kirk McDonald, sudija Haopei Li, sudija Ninian Stephen, sudija Lal Chand Vohrah
Optužba	Grant Niemann, Payam Akhavan
Obrana	Jovan Babić
Presuda	7. oktobra 1997.

DRUGA PRESUDA O KAZNI	
<i>5. mart 1998.</i>	
Pretno vijeće II ter	Sudija Florence Ndepele Mwachande Mumba (predsjedavajuća), sudija Mohamed Shahabuddeen, sudija Wang Tieya
Optužba	Grant Niemann, Peter McCloskey
Obrana	Jovan Babić, Nikola Kostić

POVEZANI PREDMETI	
<i>po geografskom području</i>	
BLAGOJEVIĆ I JOKIĆ (IT-02-60) “SREBRENICA”	
KARADŽIĆ (IT-95-5/18) “BOSNA I HERCEGOVINA” I “SREBRENICA”	
KRSTIĆ (IT-98-33) “SREBRENICA-DRINSKI KORPUS”	
MILOŠEVIĆ (IT-02-54) “KOSOVO, HRVATSKA I BOSNA I HERCEGOVINA”	
MLADIĆ (IT-09-92) “BOSNA I HERCEGOVINA” I “SREBRENICA”	
NIKOLIĆ MOMIR (IT-02-60/1) “SREBRENICA”	
OBRENOVIĆ (IT-02-60/2) “SREBRENICA”	
ORIĆ (IT-03-68)	
PERIŠIĆ (IT-04-81)	
POPOVIĆ I DRUGI (IT-05-88) “SREBRENICA”	
STANIŠIĆ I SIMATOVIĆ (IT-03-69)	
TOLIMIR (IT-05-88/2) “SREBRENICA”	
TRBIĆ (IT-05-88/1) “SREBRENICA”	

OPTUŽNICA I OPTUŽBE

Prvobitna optužnica protiv Dražena Erdemovića potvrđena je 29. maja 1996. Prema navodima optužnice, nakon što je vojska bosanskih Srba (VRS) zauzela Srebrenicu, zonu pod zaštitom UN-a, u julu 1995., bosanski Muslimani - muškarci civili iz Srebrenice, u dobi između 17 i 60 godina, ukrcani su na autobuse i odvedeni, između ostalog, na poljoprivredno dobro u Pilici, opština Zvornik. Po dolasku na poljoprivredno dobro, muškarci bosanski Muslimani odvođeni su iz autobusa u grupama od po deset u pratnji pripadnika 10. diverzantskog odreda na polje pored zgrada poljoprivrednog dobra, gdje su bili pogubljeni po kratkom postupku.

Kao vojnik 10. diverzantskog odreda, Dražen Erdemović je bio optužen da je pucao, ubio zajedno s drugim pripadnicima njegove jedinice i vojnicima jedne druge brigade učestvovao u pucanju na i ubijanju stotina nenaoružanih muškaraca bosanskih Muslimana 16. jula 1995. ili približno tog datuma.

Dražen Erdemović se teretio na osnovu individualne krivične odgovornosti (član 7(1) Statuta) za:

- ubistvo (zločin protiv čovječnosti, član 5), ili alternativno:
- ubistvo (kršenja zakona i običaja ratovanja, član 3).

POTVRDNO IZJAŠNJAVANJE O KRIVICI

Na prvom stupanju pred Sud 31. maja 1996., Dražen Erdemović se izjasnio krivim po tački optužnice koja se odnosi na ubistvo kao zločin protiv čovječnosti i dodao da bi i sam bio ubijen da je odbio da učestvuje u tim ubistvima. Pretresno vijeće je prihvatilo njegovo potvrdno izjašnjavanje o krivici i odbacilo alternativnu tačku optužnice za ubistvo kao kršenja zakona i običaja ratovanja. Rasprava o kazni je održana 19. i 20. novembra 1996.

IZJAVA DRAŽENA ERDEMOVIĆA

"Želio bih reći da mi je žao svih žrtava, ne samo tih žrtava što su stradale tada na tom imanju, nego i svih žrtava, nema veze koje su nacionalnosti, koje su stradale u bivšoj Bosni i Hercegovini.

Ja sam izgubio dosta dobrih prijatelja raznih nacionalnosti, sve zbog tog rata, a uvjeren sam da ti svi moj prijatelji nisu bili za rat, isto kao i ja. Uvjeren sam da nisu imali drugog izlaza Jednostavno, to im je bilo sve. Došao je taj rat, nisu imali drugog izlaza, kao i ja. Zbog mog slučaja, zbog svega što se desilo, ja sam sâm, bez ičijeg hapšenja, bez ičijega - kako da kažem - ispitivanja i pritiska priznao, još prije nego što sam uhapšen u Saveznoj Republici Jugoslaviji, novinarki. Tada, tom prilikom sam joj rekao da želim da idem pred Međunarodni sud, da pomognem Međunarodnom sudu da shvati šta se u bivšoj Jugoslaviji radilo sa običnim ljudima, ovakvim kao što sam ja. Kao što je rekao gospodin Babić, u Saveznoj Republici Jugoslaviji sam isto priznao na sudu sve. Organima državne bezbjednosti sam priznao sve, isto kao i vama ovdje.

Gospodin Babić, prvi put kada je došao ovdje, rekao mi je: "Dražene, možeš li da promijeniš odluku? Ne znam šta se može dogoditi, šta će biti." Ja sam rekao, zbog žrtava, zbog moje savjesti, zbog moga života, moga dijeta, moje supruge, ja ne mogu da poništim ono što sam rekao novinarki i što sam rekao u Novom Sadu. Znači, zbog moje duše, zbog mog poštenja, zbog žrtava, zbog svega. Iako sam znao da će moja porodica, moji roditelji, moj brat, moja sestra imati problema zbog toga, ja nisam to htio da poništim. Zbog svega što se desilo, jako mi je žao, ali ništa nisam mogao učiniti. Kada sam mogao, to sam i učinio." (Dražen Erdemović, rasprava o kazni, 20. novembar 1996.)

PRESUDA O KAZNI PRETRESNOG VIJEĆA

Dana 6. jula 1995, srebreničku enklavu napala je vojska bosanskih Srba. U to vrijeme, enklava je na osnovu Rezolucije 819 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija bila proglašena zaštićenom zonom koja ne smije biti izložena nikakvoj vojnoj ofanzivi, niti kakvom drugom neprijateljskom činu. Napad na enklavu je trajao do 11. jula 1995, kad je Srebrenica pala u ruke snaga bosanskih Srba.

Nakon pada enklave uslijedio je bijeg hiljada muslimanskih civila. Jedni su potražili sklonište u bazi UN-a u Potočarima, a drugi, njih oko 15.000, bježali su kroz šumu u pravcu Tuzle, odnosno teritorija pod kontrolom bosanske vlade.

Nakon što su ih pripadnici vojske i policije bosanskih Srba odvojili od žena i djece, jedan je broj muslimanskih muškaraca, koji su potražili sklonište u Potočarima, autobusima iz enklave odvezen na razne lokacije kako bi tamo bio pogubljen. Od onih muškaraca koji su bježali u pravcu Tuzle, veliki se broj predao ili ih je uhvatila vojska ili policija bosanskih Srba. Neki su pogubljeni na licu mjesta, a drugi su razvrstani u grupe i na kraju ubijeni na raznim lokacijama.

Prema iskazu Dražena Erdemovića, vojna farma Branjevo, oko 20 km sjeverno od Zvornika, istočna Bosna, bila je lokacija gdje je jedinica kojoj je optuženi pripadao pogubila oko 1.200 Muslimana. Erdemović je priznao svoje učešće u tim masakrima. Ekshumacijama koje su vršene na licu mjesta otkrivena su 153 leša, od kojih je polovica imala ruke vezane na leđima, te lične karte koje su pripadale žrtvama, bosanskim Muslimanima rodom iz srebreničke regije. Istragom na licu mjesta došlo se i do određene količine odjeće, cipela, ljudskih ostataka, što sve ukazuje na to da se u blizini nalazi masovna grobnica. Postojanje te masovne grobnice je potvrđeno i zračnim snimcima koji su sačinjeni na dan kad su se desili događaji, a Vijeću su prikazani na raspravi 19. novembra 1996.

Prema Erdemovićevom iskazu, društveni dom u Pilici u opštini Zvornik bio je lokacija gdje su pripadnici 10. diverzantskog odreda, pogubili oko 500 Muslimana. Službenici Tužilaštva su imali priliku posjetiti tu zgradu i njihovi nalazi potvrđuju da se tamo mogao desiti masakr. Osim toga, Vijeću su na raspravi održanoj 19. novembra 1996. podnesene fotografije na kojima se vide tragovi metaka, krvi, ostataka ljudskih tijela i kose.

Ujutro 16. jula, Dražen Erdemović i sedam pripadnika 10. diverzantskog odreda VRS-a dobili su naređenje da napuste bazu u Vlasenici i odu na farmu u Pilicu, sjeverozapadno od Zvornika. Kada su tamo stigli, njihovi nadređeni su ih obavijestili da će iz Srebrenice tokom cijelog dana stizati autobusi sa civilima, bosanskim Muslimanima, starim od 17 do 60 godina, koji su se predali policiji ili vojsci bosanskih Srba.

U 10 sati ujutro, pripadnici vojne policije počeli su iz prvih autobusa u grupama po deset izvoditi muškarce, i sprovoditi ih do polja u blizini gospodarskih zgrada gdje su ih zatim postrojili leđima okrenute streljačkom vodu. Streljački vod u sastavu pripadnika 10. diverzantskog odreda, među kojima je bio i Dražen Erdemović, zatim je te muškarce streljao. Dražen Erdemović je to učinio iz automatskog oružja. Smaknuća su se nastavila do otprilike 15 sati.

Optuženi je procijenio da je bilo ukupno dvadesetak autobusa s otprilike po 60 muškaraca i dječaka. Izjavio je da misli da je on sam ubio oko 70 osoba.

Prilikom odlučivanja o kazni, Vijeće je smatralo da, s obzirom na individualne okolnosti izvršenja zločina, u slučaju Dražena Erdemovića treba uzeti u obzir olakšavajuće okolnosti koje se zasnivaju na njegovoj dobi, podčinjenom položaju, grižnji savjesti koju je pokazao, volji da se preda MKSJ-u, izjavi o krivici, saradnji s Tužilaštvom i činjenici da više nije opasan za okolinu. Sudije su, međutim, smatrale da ne mogu da prihvate odbranu koja se zasniva na krajnjoj nuždi i prihvate to kao olakšavajuću okolnost zbog toga što odbrana nije izvela nijednog svjedoka, dostavila nikakav izvještaj o vještačenju ili kakav drugi element koji bi potvrdio navode optuženog.

Dana 29. novembra 1996., Pretresno vijeće je izreklo presudu kojom je Dražena Erdemovića osudilo na 10 godina zatvora.

PRESUDA ŽALBENOG VIJEĆA

Dana 14. aprila 1997., branilac Dražena Erdemovića uložio je žalbu na presudu o kazni od 29. novembra 1996. u kojoj je od Žalbenog vijeća tražio da poništi presudu o kazni (a) tako što će ga oglasiti krivim za djelo koje mu se optužbom stavlja na teret, ali ga osloboditi služenja kazne zbog toga što je zločine počinio pod prinudom i bez mogućnosti drugog moralnog izbora, tj. u krajnjoj nuždi, i zbog toga što nije bio uračunljiv u vrijeme kad je počinjen zločin, te što zločin nije bio počinjen sa predumišljajem; ili, alternativno, (b) tako što će uzeti u obzir sve žalbene navode i olakšavajuće okolnosti iz prvostepene presude i u skladu izreći znatno blažu kaznu.

Žalbeno vijeće je izreklo presudu 7. oktobra 1997. Jednoglasno je odbacilo podnosiocu molbu da ga Žalbeno vijeće oslobodi. Vijeće je većinom glasova odbacilo molbu da Žalbeno vijeće preinači kazni i konstatovalo da prinuda ne predstavlja potpunu odbranu za vojnika koji se tereti za zločin protiv čovječnosti i/ili ratni zločin koji uključuje ubijanje nevinih ljudskih bića. Vijeće je, međutim, smatralo da potvrdno izjašnjavanje o krivici Dražena Erdemovića prilikom njegovog prvog stupanja pred Sud nije bilo

upućeno i stoga je predmet vratilo na razmatranje novom pretresnom vijeću kako bi se optuženom dala prilika da se ponovo izjasni o krivici.

NOVO IZJAŠNJAVANJE O KRIVICI PRED PRETRESNIM VIJEĆEM

Dana 8. januara 1998., obje strane su podnijele povjerljivi "Zajednički prijedlog da se razmotri sporazum o krivici između Tužilaštva i Dražena Erdemovića". Oznaka povjerljivosti je skinuta 26. avgusta 1993. odlukom pretresnog vijeća u predmetu *Tužilac protiv Slobodana Miloševića*.

Dana 14. januara 1998., održana je rasprava na kojoj se Dražen Erdemović izjasnio krivim po tački optužnice za ubistvo kao kršenja zakona i običaja ratovanja. Tužilaštvo je povuklo alternativnu tačku optužnice za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti.

DRUGA PRESUDA O KAZNI

Pretresno vijeće je 5. marta 1998. izreklo presudu kojom je Dražena Erdemovića osudilo na pet godina zatvora. Tužilaštvo i odbrana su prethodno zajednički preporučili Pretresnom vijeću da izrekne kaznu zatvora u trajanju od sedam godina.

U svojoj presudi, Pretresno vijeće je konstatiralo da su se strane u postupku slažu u vezi s činjenicama. Konkretno, optuženi se složio da događaji navedeni u optužnici odgovaraju istini, a tužilac se složio da je tačna tvrdnja optuženog da je izvršio navedena krivična djela prema naređenju pretpostavljenih i pod prijetnjom smrti. U takvim okolnostima, Vijeće je prihvatilo kao činjenicu onu verziju događaja koju su predložile strane, uključujući to da je Erdemović počinio krivična djela pod prijetnjom smrti.

Vijeće je ocijenilo da su razmjere zločina i značaj uloge optuženog u njemu otežavajuće okolnosti. Međutim, Vijeće je smatralo da u slučaju Dražena Erdemovića treba uzeti u obzir olakšavajuće okolnosti koje se zasnivaju na njegovoj dobi, porodičnim okolnostima, karakteru njegove ličnosti, izjavi o krivici, grižnji savjesti koju je pokazao, saradnji s Tužilaštvom i činjenici da je krivična djela izvršio pod prinudom.

Osim već razmotrenih otežavajućih i olakšavajućih okolnosti, u presudi Pretresnog vijeća uzete su u obzir i okolnosti ubistava, a posebno stepen patnji kojima su žrtve masakra bile izložene prije i za vrijeme ubistava, kao i sredstva kojima se Dražen Erdemović služio da ubije i njegov stav u to vrijeme. S druge strane, Pretresno vijeće uzelo je u obzir da je on istinito priznao svoju umiješanost u masakr u doba kad ga niti jedne vlasti nisu nastojale krivično goniti u vezi sa tim, iako je znao da će najvjerovatnije biti krivično gonjen kao posljedica toga.

Sudija Mohamed Shahabuddeen je presudi o kazni priložio svoje izdvojeno mišljenje u kojem je razmotrio određena pravna načela.

ZAVRŠETAK POSTUPKA

Nijedna od strana u postupku nije uložila žalbu na drugu presudu o kazni. Dana 2. jula 1998., zamjenik sekretara je potvrdio da su prvostepeni i žalbeni postupak "definitivno okončani". Dana 26. avgusta 1998., Dražen Erdemović je prebačen u Norvešku na izdržavanje kazne. U izdržavanje kazne je uračunato vrijeme koje je proveo u pritvoru od 28. marta 1996. Dana 13. avgusta 1999., odobreno mu je prijevremeno puštanje na slobodu.